

MỘT SỐ QUY ĐỊNH ĐÁNG CHÚ Ý VỀ THI HÀNH ÁN TỬ HÌNH THEO LUẬT THI HÀNH ÁN HÌNH SỰ NĂM 2019

TS. Trần Tuấn Duy ()*

Ngày 14/6/2019, tại Kỳ họp thứ 7, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam Khóa XIV đã thông qua Luật Thi hành án hình sự (THAHS) số 41/2019/QH14, có hiệu lực thi hành từ ngày 01/01/2020. Luật này quy định nguyên tắc, trình tự, thủ tục, tổ chức, nhiệm vụ, quyền hạn của cơ quan, người có thẩm quyền trong thi hành bản án, quyết định; trong đó có thi hành án (THA) tử hình.

Dưới đây là một số nội dung đáng chú ý về THA tử hình theo quy định của Luật THAHS năm 2019 dưới dạng hỏi – đáp:

Câu hỏi 1. Thi hành án tử hình là gì?

Trả lời: Theo khoản 5, điều 3, Luật THAHS thì THA tử hình là việc cơ quan, người có thẩm quyền theo quy định của Luật này tước bỏ tính mạng của người bị kết án tử hình.

Câu hỏi 2. Ai được quyền ra quyết định thi hành án tử hình?

Trả lời: Theo điều 77, Luật THAHS thì Chánh án Tòa án đã xét xử sơ thẩm ra quyết định THA tử hình. Quyết định phải ghi rõ ngày, tháng, năm ra quyết định, họ, tên, chức vụ của người ra quyết định; bản án, quyết định được thi hành; họ, tên, ngày, tháng, năm sinh, nơi cư trú của người bị kết án.

Trong thời hạn 03 ngày làm việc kể từ ngày ra quyết định THA tử hình, Tòa án phải gửi quyết định đó cho các cơ quan sau đây:

- Viện kiểm sát, cơ quan THAHS cùng cấp;
- Trại tạm giam nơi người chấp hành án đang bị giam giữ;
- Sở Tư pháp nơi Tòa án đã ra quyết định THA có trụ sở.

() Phó Trưởng khoa Luật, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh*

Câu hỏi 3. Thành phần hội đồng thi hành án tử hình gồm những ai?

Trả lời: Theo điều 78, Luật THAHS thì Hội đồng THA tử hình bao gồm:

- Chánh án hoặc Phó Chánh án Tòa án đã ra quyết định THA làm Chủ tịch Hội đồng;

- Viện trưởng hoặc Phó Viện trưởng Viện kiểm sát cùng cấp;

- Thủ trưởng hoặc Phó Thủ trưởng cơ quan THAHS cùng cấp.

- Giúp việc cho Hội đồng THA tử hình có Thư ký là cán bộ, công chức của Tòa án, do Chánh án Tòa án có thẩm quyền ra quyết định THA phân công.

Câu hỏi 4. Hội đồng thi hành án tử hình có nhiệm vụ, quyền hạn như thế nào?

Trả lời: Theo điều 79, Luật THAHS thì Hội đồng THA tử hình có nhiệm vụ, quyền hạn sau đây:

- Quyết định kế hoạch và chuẩn bị các điều kiện bảo đảm cho việc THA;

- Tổ chức kiểm tra các điều kiện về người chấp hành án tử hình theo quy định của Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự; ra quyết định hoãn THA và báo cáo Chánh án Tòa án đã ra quyết định THA khi người bị kết án không đủ điều kiện để THA;

- Yêu cầu cơ quan, tổ chức có liên quan cung cấp thông tin, tài liệu cần thiết cho việc THA; yêu cầu đơn vị vũ trang nhân dân, cơ quan, tổ chức hỗ trợ bảo đảm an toàn việc THA trong trường hợp cần thiết;

- Điều hành việc THA theo kế hoạch;

- Thông báo kết quả THA cho cơ quan quản lý THAHS;

- Hội đồng tự giải thể sau khi hoàn thành nhiệm vụ của mình.

Câu hỏi 5. Hồ sơ thi hành án tử hình gồm những tài liệu nào?

Trả lời: Theo khoản 1, điều 80, Luật THAHS thì hồ sơ THA tử hình gồm các tài liệu sau đây:

- Bản án sơ thẩm có hiệu lực pháp luật; bản án phúc thẩm trong trường hợp bản án sơ thẩm có kháng cáo, kháng nghị theo thủ tục phúc thẩm;

- Quyết định giám đốc thẩm, tái thẩm (nếu có);

- Quyết định không kháng nghị của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao và quyết định không kháng nghị của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao;

- Bản sao Quyết định của Chủ tịch nước bác đơn xin ân giảm hình phạt tử hình (nếu có);
- Quyết định THA tử hình;
- Quyết định thành lập Hội đồng THA tử hình;
- Biên bản họp Hội đồng THA tử hình;
- Kế hoạch THA tử hình;
- Danh bản, chỉ bản, biên bản kiểm tra căn cước người bị THA tử hình;
- Biên bản kiểm tra, xác minh người bị THA tử hình không thuộc trường hợp quy định tại khoản 3 Điều 40 của Bộ luật Hình sự;
- Tài liệu có liên quan đến việc hoãn THA tử hình trong trường hợp hoãn THA tử hình;
- Biên bản giám định pháp y tử thi người đã bị THA tử hình;
- 01 ảnh của người đã bị THA tử hình;
- Biên bản THA tử hình;
- Báo cáo kết quả THA tử hình;
- Tài liệu khác có liên quan.

Câu hỏi 6. Trường hợp nào Hội đồng thi hành án tử hình quyết định hoãn thi hành án tử hình?

Trả lời: Theo điều 81, Luật THAHS thì Hội đồng THA tử hình quyết định hoãn THA tử hình nếu thuộc một trong các trường hợp sau đây:

- Người bị kết án tử hình thuộc trường hợp quy định tại khoản 3 Điều 40 của Bộ luật Hình sự;
- Có lý do bất khả kháng hoặc trở ngại khách quan;
- Ngay trước khi THA người bị kết án tử hình khai báo những tình tiết mới về tội phạm.

Cảnh sát THAHS và hỗ trợ tư pháp hoặc Vệ binh hỗ trợ tư pháp áp giải, bàn giao người được hoãn THA tử hình cho trại tạm giam để tiếp tục quản lý giam giữ người đó. Việc giao nhận người được hoãn THA tử hình phải được lập thành biên bản.

Câu hỏi 7. Hình thức thi hành án tử hình được quy định như thế nào?

Trả lời: Theo điều 82, Luật THAHS thì THA tử hình được thực hiện bằng tiêm thuốc độc.

- Quy trình thực hiện việc tiêm thuốc độc do Chính phủ quy định.

- Trước khi THA, Hội đồng THA tử hình phải kiểm tra danh bản, chỉ bản, hồ sơ lý lịch của người chấp hành án tử hình; trường hợp người chấp hành án là nữ thì Hội đồng phải kiểm tra các tài liệu liên quan đến điều kiện không THA tử hình theo quy định của Bộ luật Hình sự.

- Trước khi bị đưa ra THA tử hình, người chấp hành án được ăn, uống, viết thư, ghi âm lời nói gửi lại thân nhân.

Câu hỏi 8. Trình tự thi hành án tử hình được quy định như thế nào?

Trả lời: Theo điều 82, Luật THAHS thì THA tử hình được thực hiện theo trình tự như sau:

- Căn cứ quyết định THA tử hình và yêu cầu của Chủ tịch Hội đồng THA tử hình, Cảnh sát THAHS và hỗ trợ tư pháp hoặc Vệ binh hỗ trợ tư pháp thực hiện áp giải người chấp hành án đến nơi làm việc của Hội đồng THA tử hình;

- Thực hiện yêu cầu của Hội đồng THA tử hình, cán bộ chuyên môn thuộc Công an nhân dân hoặc Quân đội nhân dân tiến hành lăn tay, kiểm tra danh bản, chỉ bản, đối chiếu với hồ sơ, tài liệu có liên quan; chụp ảnh, ghi hình quá trình làm thủ tục lăn tay, kiểm tra và lập biên bản; báo cáo Hội đồng THA tử hình về kết quả kiểm tra;

- Chủ tịch Hội đồng THA tử hình công bố quyết định THA, quyết định không kháng nghị của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao và quyết định không kháng nghị của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao, quyết định của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao không chấp nhận kháng nghị của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao hoặc kháng nghị của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao, quyết định của Chủ tịch nước bác đơn xin ân giảm hình phạt tử hình.

Ngay sau khi Chủ tịch Hội đồng THA công bố các quyết định, Cảnh sát THAHS và hỗ trợ tư pháp hoặc Vệ binh hỗ trợ tư pháp có nhiệm vụ giao các quyết định trên cho người chấp hành án để người đó tự đọc. Trường hợp người chấp hành

án không biết chữ, không biết tiếng Việt hoặc không tự mình đọc được thì Hội đồng THA tử hình chỉ định người đọc hoặc phiên dịch các quyết định trên cho người đó nghe. Quá trình công bố và đọc các quyết định phải được chụp ảnh, ghi hình, ghi âm và lưu vào hồ sơ THA tử hình;

- Theo lệnh của Chủ tịch Hội đồng THA tử hình, cán bộ chuyên môn do cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu chỉ định thực hiện việc THA và báo cáo kết quả cho Chủ tịch Hội đồng;

- Theo lệnh của Chủ tịch Hội đồng THA tử hình, bác sỹ pháp y xác định tình trạng của người đã bị THA tử hình và báo cáo kết quả cho Hội đồng;

- Hội đồng THA tử hình lập biên bản THA; báo cáo về quá trình, kết quả THA cho Tòa án nhân dân tối cao, Viện kiểm sát nhân dân tối cao, cơ quan quản lý THAHS. Cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu làm thủ tục khai tử tại Ủy ban nhân dân cấp xã nơi THA;

- Cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu có trách nhiệm bảo quản tử thi, tổ chức mai táng, vẽ sơ đồ mộ người đã bị THA. Ủy ban nhân dân cấp xã nơi mai táng có nhiệm vụ phối hợp với cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu trong việc mai táng và quản lý mộ của người đã bị THA;

- Trong thời hạn 03 ngày làm việc kể từ ngày THA, cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu thông báo cho thân nhân của người đã bị THA biết.

Câu hỏi 9. Luật quy định thế nào về việc xin nhận tử thi của người bị thi hành án tử hình?

Trả lời: Điều 82, Luật THAHS quy định thế nào về việc xin nhận tử thi của người bị THA tử hình như sau:

- Trong thời hạn 03 ngày làm việc kể từ ngày ra quyết định THA tử hình, Chánh án Tòa án đã ra quyết định THA phải thông báo cho thân nhân hoặc người đại diện của người bị THA tử hình biết để làm đơn xin nhận tử thi của người đã bị THA tử hình. Trong thời hạn 03 ngày làm việc kể từ ngày nhận được thông báo, đơn xin nhận tử thi của người bị THA tử hình phải được gửi cho Chánh án Tòa án đã ra

thông báo. Đơn xin nhận tử thi về mai táng phải ghi rõ họ, tên, địa chỉ người nhận tử thi; quan hệ với người bị THA; cam kết bảo đảm yêu cầu về an ninh, trật tự, vệ sinh môi trường và tự chịu chi phí. Đơn phải có xác nhận của Ủy ban nhân dân cấp xã nơi cư trú, trường hợp người bị THA tử hình là người nước ngoài thì đơn phải có xác nhận của cơ quan có thẩm quyền hoặc cơ quan đại diện của nước mà người đó mang quốc tịch và phải được dịch sang tiếng Việt.

- Trong thời hạn 03 ngày làm việc kể từ ngày nhận được đơn xin nhận tử thi về mai táng của thân nhân hoặc người đại diện của người bị THA tử hình, Chánh án Tòa án đã ra quyết định THA tử hình phải thông báo bằng văn bản về việc chấp nhận hay không chấp nhận cho nhận tử thi về mai táng. Nếu không chấp nhận cho nhận tử thi về mai táng thì nêu rõ lý do.

- Trước khi THA tử hình 03 ngày làm việc, Chánh án Tòa án đã ra quyết định THA tử hình phải thông báo bằng văn bản cho cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh hoặc cơ quan THAHS cấp quân khu biết để giải quyết việc cho nhận tử thi của người đã bị THA tử hình về mai táng hoặc tổ chức việc mai táng người đã bị THA tử hình.

Câu hỏi 10. Có trường hợp nào các cấp có thẩm quyền đã chấp nhận cho nhận tử thi của người bị thi hành án tử hình nhưng lại quyết định không cho nhận nữa không?

Trả lời: Trường hợp Chánh án Tòa án đã ra quyết định thành lập Hội đồng THA tử hình chấp nhận cho nhận tử thi của người đã bị THA tử hình, nhưng trong quá trình triển khai THA tử hình, Hội đồng THA tử hình xét thấy việc cho nhận tử thi không bảo đảm an ninh, trật tự thì quyết định không cho nhận và thông báo bằng văn bản cho thân nhân của người đã bị THA tử hình, đồng thời giao cho cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh hoặc cơ quan THAHS cấp quân khu tổ chức mai táng và báo cáo lại Chánh án Tòa án đã ra quyết định (Điều 82, Luật THAHS).

Câu hỏi 11. Luật quy định thế nào về việc xin nhận tro cốt của người bị thi hành án tử hình?

Trả lời: Điều 82, Luật THAHS quy định:

- Trường hợp thân nhân hoặc người đại diện của người bị THA tử hình muốn nhận tro cốt của người bị THA và tự chịu chi phí hỏa táng thì cơ quan THAHS Công

an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu bàn giao tử thi và hỗ trợ đưa tử thi về nơi hỏa táng.

- Trường hợp cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu tổ chức việc mai táng người bị THA tử hình thì sau 03 năm kể từ ngày THA, thân nhân hoặc người đại diện của người đã bị THA được làm đơn đề nghị cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu nơi đã THA cho nhận hài cốt. Đơn phải ghi rõ họ, tên, địa chỉ người nhận hài cốt; quan hệ với người đã bị THA; cam kết bảo đảm yêu cầu về an ninh, trật tự, vệ sinh môi trường và tự chịu chi phí. Đơn phải có xác nhận của Ủy ban nhân dân cấp xã nơi cư trú, trường hợp người bị THA là người nước ngoài thì đơn đề nghị phải có xác nhận của cơ quan có thẩm quyền hoặc cơ quan đại diện của nước mà người đó mang quốc tịch và phải được dịch ra tiếng Việt. Trong thời hạn 07 ngày kể từ ngày nhận được đơn, cơ quan THAHS Công an cấp tỉnh, cơ quan THAHS cấp quân khu có trách nhiệm xem xét giải quyết.

Lời kết

Luật THAHS năm 2019 được ban hành trong đó có quy định chi tiết về việc THA tử hình sẽ góp phần làm cho công tác THAHS đạt hiệu quả cao hơn, bảo đảm sự nghiêm minh của pháp luật và thực hiện chính sách khoan hồng, nhân đạo của Đảng và Nhà nước ta./.